

of this genre can be as well identified in other literary texts, such as fiction, novels, poems, treatises and so on. This research also focuses on the ideological and notional aspects of the texts based on the core principles of the theory of «conceptual publicism».

Keywords: patriotism, nationalism, national and extra-national identity, publicism, religious conscience.

УДК 070:316.422](477)"20"

Зоряна Галаджун

ДРУГИЙ ЕТАП РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ПРЕСИ: РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПРОБЛЕМИ

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2019-9\(27\)-15](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2019-9(27)-15)

Проаналізовано результати другого етапу роздержавлення друкованих ЗМІ в Україні та виокремлено і класифіковано основні проблеми, що його супроводжували.

Ключові слова: *роздержавлення, друковані ЗМІ, проблеми реформування, другий етап.*

Процес роздержавлення державної та комунальної друкованої преси відповідно до Закону України від 24 грудня 2015 р. «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» завершився. За його проведенням стежили і представники медіаспільноти, і науковці у галузі соціальних комунікацій, і дослідники-юристи та представники політичних студій, що свідчить про важливість цього процесу для розвитку демократії в нашій країні.

Результати першого (пілотного) та другого етапів, що тривали впродовж 2016—2018 рр. стали приводом для написання наукових розвідок плеядою вчених. Зокрема, у царині соціальних комунікацій деякі аспекти реформування комунальної преси на Черкащині досліджувала О. Цапок [14], роздержавлення друкованої преси в контексті розвитку інформаційного простору України вивчала І. Сівашова [12], історію розвитку питання до прийняття відповідного Закону, результати його першого етапу аналізувала З. Галаджун [1]. Серед дослідників інших галузей знання проблеми роздержавлен-

ня ЗМІ в контексті угоди про Асоціацію «Україна–ЄС» аналізував Г. Хлистун [13], напрями, проблеми та перспективи реформування комунальних друкованих ЗМІ описував Д. Кузін [6], деякі аспекти правового забезпечення реформування розглядав Г. Красноступ [5]. Активно аналізувався процес роздержавлення друкованої преси представниками медіаспільноти, зокрема ряд статей було опубліковано медіаюристом Інституту медіаправа К. Кулиною [7—11].

Метою реформування державних та комунальних друкованих засобів масової інформації було обмеження впливу засновників на редакцію видання, а отже, створення можливостей для функціонування демократичних медіа. Незважаючи на те, що період роздержавлення, встановлений у Законі, закінчився, ще передчасно говорити про завершення цього процесу. За цей час органи державної влади повинні були вийти зі складу засновників або ліквідувати таке ЗМІ. Впродовж першого етапу (2016 р.) жодній редакції не вдалося реформуватися. Зі стартом другого етапу почався поступ, і на початок 2019 р. заяви про перереєстрацію до Міністерства юстиції подали 424 видання [10], хоча, як і передбачали деякі експерти, частині з них не вдалося зберегти свої свідоцтва.

На кінець грудня 2018 р. згідно з даними Зведеного переліку об'єктів реформування реформуванню підлягали 760 друкованих засобів масової інформації та редакцій. На той момент із 662 комунальних видань перетворення зазнали 323, а це 53%, із 98 державних видань – 20, а це 25%, 7% видань не ухвалили рішення співзасновників, тобто лише 49% медіа були роздержавлені. Найвищий відсоток у розрізі регіонів із результатом 85% — у Тернопільській, 77% — у Полтавській, 76% — у Миколаївській та 72% — у Черкаській областях. За кількістю перетворених ЗМІ лідерами є Вінницька область із 24 редакціями, Полтавська – із 23 ЗМІ, Черкаська – із 21 виданням. Найнижчий показник або без нього — у міста Київ – 0%, Закарпатській та Київській областях — 6% та 24% відповідно [4].

Станом на 1 січня 2019 р. Мін'юст отримав заяви від 424 видань [3]. Законом було запропоновано чотири варіанти перетворень: вихід органу влади зі складу засновників друкованого ЗМІ (який було обрано 62 виданнями, ним могли скористатися ЗМІ та редакції, що не мали на своєму балансі державного або комунального

майна); вихід органу влади зі складу засновника та створення нової юридичної особи (цим способом скористалися більшість редакцій, а саме 634); приватизація (згідно з інформацією Держкомтелерадіо, цей спосіб усупільнення було обрано двома виданнями – криворізькою газетою «Червоний гірник» та запорізьким журналом «Хортиця»). У результаті останнє припинило свою діяльність відповідно до рішення засновників, а новим засновником першого видання стало ТЗОВ «Редакція криворізької міської газети «Червоний гірник». Як зазначає медіаюрист К. Кулина, «не відомо, як це виглядало з правової точки зору» [10]. Вказаний спосіб був складний щодо можливості його реалізації, оскільки спеціальний Закон не передбачав механізму та порядку такої зміни. Останнім способом усупільнення друкованих ЗМІ, запропонованим нормативно-правовим актом, є перетворення в офіційне друковане видання, яке було обране лише однією редакцією, а саме ДІВП «Видавництво «Педагогічна преса». Відповідно до задуму Закону цей спосіб передбачав перетворення колишніх державних видань на бюлетені, що повинні публікувати лише офіційну інформацію і не використовувати працю журналістів для цього. Крім того, це мало бути можливим лише для друкованих ЗМІ, а не редакцій, оскільки офіційні видання не можуть їх мати.

До кінця другого етапу реформування традиційно високий темп тримали Вінницька, Сумська, Хмельницька і Тернопільська області, а найповільніше справи йшли у Київській та Закарпатській. В останньої процес відбувався настільки кволо, що за півроку до завершення роздержавлення не було реформовано жодного видання. З цього приводу відбулося спеціальне засідання колегії Держкомтелерадіо, на якому зусилля місцевих органів влади було визнано незадовільними та запроваджено щомісячний моніторинг виконання, що, зрештою, дало результат. На грудень 2018 р. реформувалося тільки 1 видання, на січень 2019 р. — 3, а, за інформацією станом на вересень 2019 р. їх було вже 14, на листопад — 15, тобто 16 видань припинило свою діяльність, це найбільша кількість видань серед областей України, наступною, з 12 ліквідованими ліцензіями, є Львівська область. Полтавська область із реформованими 29 виданнями (що становить 93% усіх видань) є лідером роздержавлення у кількісному та відсотковому вимірі. Тобто, за даними Зведе-

ного реєстру, станом на 30 вересня 2019 р. реформувалося 555 друкованих комунальних видань, ліцензії 102 були припинені, але є ще видання, що знаходяться у процесі перетворення [3].

Значно повільніше і з гіршими показниками відбувалося реформування державних видань. Відповідно до моніторингу Держкомтелерадіо реформуватися повинні були 98 державних видань, хоча підрахунок ЦЕДЕМ вказує на 142 державні видання [10]. Центральний орган державної влади, що надає статистичні дані про кількість ЗМІ та редакцій, наповнює його за даними, поданими самими органами-засновниками, тому він не володіє повною інформацією, як Міністерство юстиції України, яке відповідно до Закону не має повноважень брати участь у цьому процесі. Реєстр є відкритим, але пошук інформації можливий тільки за назвою, яку потрібно точно знати. Тобто Держкомтелерадіо не володіє дієвим та важливим інструментарієм для точного виконання припису нормативно-правового акта.

Станом на 15 травня 2019 р. було реформовано тільки 25% державних друкованих видань, на протипагу 83% усупільнених комунальних ЗМІ та редакцій. У процесі усупільнення 47% державних друкованих ЗМІ (а це 67 видань) припинило свою діяльність. Представники профільної установи стверджують, що більша частина з них фактично не проводила діяльність, а існувала лише формально, оскільки відповідний Реєстр давно не оновлювався. Тобто відбулося лише формальне скасування свідоцтв про державну реєстрацію. На цей момент 18 державних органів є засновниками 38 друкованих засобів масової інформації [10]. Варто відзначити, що оскільки інформація у Зведеному переліку є неповна, зокрема, не зазначено в який спосіб планують перетворитися 63 видання, то реальна кількість видань, що реформувалися в один із запропонованих Законом способів, може бути більшою, а може, своєю чергою, вказувати на факт відсутності відповідних рішень про усупільнення.

Згідно із профільним Законом, а точніше з його ч. 2 ст. 11 [2] неподання відповідної заяви про початок усупільнення до кінця 2018 р. неминуче призведе до втрати свідоцтва про державну реєстрацію, визання його недійсним, однак, фактично подавши її хоча б в останній день, можна було продовжити собі існування, оскільки

ки потрібен час не лише на проведення усупільнення, а й на розгляд самої заяви. За загальним правилом, такий розгляд повинен тривати один місяць, але негласне правило, встановлене Міністерством юстиції України, вказувало про «тримісячне продовження періоду на доопрацювання пакету документів», тобто повна інформація повинна була з'явитися у травні, і така була опублікована, але наскільки вона повна — може знати лише міністерство, яке не бере участі у реформуванні. Така неузгодженість у нормативному забезпеченні та розподілі повноважень відіграла негативну роль у цьому процесі впродовж усього періоду реформування.

Отже, проблеми, що супроводжували другий етап реформування можна класифікувати на:

1. юридичні (відсутність необхідних змін до Основного закону України про чітке окреслення можливості створення редакції шляхом виділу, регулювання оренди майна, встановлення мораторію на можливість відчуження майна редакції та ЗМІ, врегулювання механізмів захисту прав трудового колективу, якому не вдалося вчасно розпочати процедуру роздержавлення через бездіяльність засновників (органів державної влади та місцевого самоврядування);

2. організаційні (не передбачений механізм реального впливу на засновників щодо зобов'язання прийняття рішення про початок реформування; неузгодженість дій між Міністерством юстиції України та Держкомтелерадіо, а також відсутність інструменту контролю останнього над даними Реєстру ЗМІ; свавільне звільнення редакторів; переведення прав засновників державним та комунальним підприємствам; виведення з балансу підприємств майна, що повинно перейти у власність, і т.д.).

1. *Галаджун З.* Преса України: між минулим і майбутнім // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка. 2018. Вип. 10 (26). С. 269–282.
2. Закон України «Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації». 2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/917-19>.
3. Зведений перелік об'єктів реформування (станом на 31.10.2019 року) // Державний комітет телебачення та радіомовлення України. 2019.

- URL: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=132736&cat_id=12628.
4. Звіт за результатами проведення моніторингу процесу реформування друкованих засобів масової інформації та редакцій // Державний комітет телебачення та радіомовлення України. 2018. URL: http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=152342&cat_id=126285
 5. *Красностун Г.* Деякі аспекти правового забезпечення реформування друкованих засобів масової інформації, заснованих органами державної влади та органами місцевого самоврядування. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_7947.
 6. *Кузін Д.* Реформування комунальних друкованих ЗМІ: напрямки, проблеми та перспективи // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2013. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2013_10_16.
 7. *Кулина К.* Встигнути у 2018-му: план дій для успішного завершення роздержавлення. // Детектор Медіа. 2018. URL: <https://detector.media/rinok/article/133736/2018-01-16-vstignuti-u-2018-mu-plan-dii-dlya-uspishnogo-zavershennya-rozderzhavlennya/>.
 8. *Кулина К.* Місцева преса: чого ми можемо навчитися у Польщі? // Детектор Медіа. 2018. URL: <https://detector.media/rinok/article/136668/2018-04-17-mistseva-presa-chogo-mi-mozhemo-navchitisya-u-polshchi/>.
 9. *Кулина К.* Реформування державної преси: де поступ? // Детектор Медіа. 2018. URL: <https://detector.media/rinok/article/140586/2018-09-03-reformuvannya-derzhavnoi-presi-de-postup/>.
 10. *Кулина К.* Роздержавлення: підсумки трьох років реформ // Детектор Медіа. 2019. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/rozderzhavlennya-pidsumky-troh-rokiv-reformy/>.
 11. *Кулина К.* Роздержавлення преси не завершено: чверть державних видань продовжують існувати // Детектор Медіа. 2019. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/rozderzhavlennya-presy-ne-zavershene/>.
 12. *Сівашова І.* Роздержавлення друкованих засобів масової інформації в контексті розвитку інформаційного простору України. 2010. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2010_7_12.
 13. *Хлистул Г.* Проблеми роздержавлення ЗМІ в контексті угоди про Асоціацію Україна—ЄС. 2017. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3331.
 14. *Цанок О.* Реформування комунальної преси на Черкащині в контексті роздержавлення друкованих ЗМІ. 2017. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2017_16_37.

References

1. Haladzhun, Z. (2018). Presa Ukrainy: mizh mynulym i maibutnim. *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka*, vyp. 10 (26), pp. 269–282. (in Ukr.).
2. (2015). Zakon Ukrainy «Pro reformuvannia derzhavnykh i komunalnykh drukovanykh zasobiv masovoi informatsii» Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/917-19>. (in Ukr.).
3. (2019). Zvedenyi perelik obiektiv reformuvannia (stanom na 31.10.2019 roku), *Derzhavnyi komitet telebachennia ta radiomovlennia Ukrainy*. Retrieved from http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=132736&cat_id=12628. (in Ukr.).
4. (2018). Zvit za rezultatamy provedennia monitorynhu protsesu reformuvannia drukovanykh zasobiv masovoi informatsii ta redaktsii, *Derzhavnyi komitet telebachennia ta radiomovlennia Ukrainy*. Retrieved from http://comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=152342&cat_id=12628. (in Ukr.).
5. Krasnostup, H. Deyaki aspekty pravovoho zabezpechennia reformuvannia drukovanykh zasobiv masovoi informatsii, zasnovanykh orhanamy derzhavnoi vlady ta orhanamy mistsevoho samovriaduvannia. Retrieved from https://minjust.gov.ua/m/str_7947. (in Ukr.).
6. Kuzin, D. (2013). Reformuvannia komunalnykh drukovanykh ZMI: napriamky, problemy ta perspektyvy, *Biuletyn Ministerstva yustytysii Ukrainy*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2013_10_16. (in Ukr.).
7. Kulyna, K. (2018). Vstyhnuty u 2018-mu: plan dii dlia uspishnoho zavershennia rozderzhavlennia, *Detektor Media*. Retrieved from <https://detector.media/rinok/article/133736/2018-01-16-vstignuti-u-2018-mu-plan-dii-dlya-uspishnogo-zavershennya-rozderzhavlennya/>. (in Ukr.).
8. Kulyna, K. (2018). Mistseva presa: choho my mozhemo navchytysia u Polshchi? *Detektor Media*. Retrieved from <https://detector.media/rinok/article/136668/2018-04-17-mistseva-presa-chogo-mi-mozhemo-navchitisya-u-polshchi/>. (in Ukr.).
9. Kulyna, K. (2018). Reformuvannia derzhavnoi presy: de postup? *Detektor Media*. Retrieved from <https://detector.media/rinok/article/140586/2018-09-03-reformuvannya-derzhavnoi-presi-de-postup/>. (in Ukr.).
10. Kulyna, K. (2019). Rozderzhavlennia: pidsumky trokh rokiv reform, *Detektor Media*. Retrieved from <https://cedem.org.ua/analytics/rozderzhavlennya-pidsumky-troh-rokiv-reformy/>. (in Ukr.).
11. Kulyna, K. (2019). Rozderzhavlennia presy ne zavershene: chvert derzhavnykh vydan prodovzhuiut isnuvaty, *Detektor Media*. Retrieved from <https://cedem.org.ua/analytics/rozderzhavlennya-presy-ne-zavershene/>. (in Ukr.).

12. Sivashova, I. (2010). Rozderzhavlennia drukovanykh zasobiv masovoi informatsii v konteksti rozvytku informatsiinoho prostoru Ukrainy. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2010_7_12. (in Ukr.).
13. Khlystun, H. (2017). Problemy rozderzhavlennia ZMI v konteksti uhody pro asotsiatsiiu Ukraina-Yes. Retrieved from http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3331. (in Ukr.).
14. Tsapok, O. (2017). Reformuvannia komunalnoi presy na Cherkashchyni v konteksti rozderzhavlennia drukovanykh ZMI]. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tir_2017_16_37. (in Ukr.).

Zoriana Haladzhun

THE SECOND STAGE OF PRESS DENATIONALIZATION: RESULTS AND PROBLEMS

The article traces back the second stage of the print media denationalization in Ukraine spanning 2017—2018s. This reform aimed to cancel out the influence of central and local public authorities on the editorial staffs. This paper analyzes the official data available on the website of the State Committee for Television and Broadcasting of Ukraine. The latter body is the main coordinator responsible for the reform implementation of print media denationalization in Ukraine. Additionally, we trace back by stages how the Oblasts and mass media there entered and completed the process, who were the leaders in terms of + and – signs at each stage. Considering the data as well as the reaction of the media community, the author states that in the course of this process, mass media faced a wide range of problems. Those may be classified according to their problematic criteria into legal and organizational. Legal problems were: non-acceptance of amendments to the fundamental law about clear definition of the possibility to form an editorial staff by means of withdrawal; redefining the matters of property lease, suspension of transfer of property that was in editorial offices' ownership; extra procedures for the protection of rights of editors and journalists that were not able to launch the process because of inactivity of central and local public authorities. Organizational obstacles included the following ones: a lack of the mechanism of effective influence of co-founders on the necessity to make a decision about the start of reforming; lack of cooperation between the Ministry of Justice of Ukraine

and the State Committee for Television and Broadcasting of Ukraine as well as absence of the mechanism of control over the data of Mass Media Register for the latter; unauthorized dismissal of editors; transfer of the founders' rights to state-owned and municipal enterprises; output of the property meant to pass into the ownership from the enterprise's ownership and so on. Besides, the author claims that Poltava Oblast has become an indisputable leader both in percentage and quantitative terms with its 29 reformed mass media amounting to 93% of all print media. Kyiv has shown the worst results in implementing the reforming process — 0 %.

Keywords: denationalization, print media, problems of reform, the second stage.

УДК 811.161.2'276.6:821.161.2"18/19"(092)

Олена Кузнецова

ТРАДИЦІЙНІ Й НОВІ РОЗДІЛИ
МОВОЗНАВСТВА ЛІНГВОФРАНКІАНИ
ПРОФЕСОРА ОЛЕКСАНДРИ СЕРБЕНСЬКОЇ

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2019-9\(27\)-16](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2019-9(27)-16)

Проаналізовано франкознавчі праці відомого мовознавця, професора Львівського національного університету імені Івана Франка Олександри Сербенської щодо належності досліджень до різних розділів мовознавства, виявлено традиційні розділи українського мовознавства: термінологія, фразеологія, лексикографія, стилістика й нові розділи: лінгвофілософія, лінгвосеміологія, соціолінгвістика, комунікативна лінгвістика, когнітивна лінгвістика, лінгвоконцептологія, лінгвофеноменологія, показано, що за кількістю публікацій дослідниця найбільше приділяє увагу соціолінгвістиці й комунікативній лінгвістиці у творчості Івана Франка.

Ключові слова: *Олександра Сербенська, лінгвофранкознавство, термінологія, фразеологія, лексикографія, стилістика, лінгвосеміології, соціолінгвістика, комунікативна лінгвістика, когнітивна лінгвістика, лінгвоконцептологія, лінгвофеноменологія.*

Професор Львівського національного університету імені Івана Франка Олександра Сербенська своїми працями репрезентує мовний, мовленнєвий, мовотворчий і мовознавчий феномен Івана Франка